

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sulechowie
Instytut Administracji i Turystyki

Tom XII

Studia Lubuskie

**PRAWO
ADMINISTRACJA
EKONOMIA
REGIONALISTYKA**

Sulechów 2016

STUDIA LUBUSKIE
TOM 12

**Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa
w Sulechowie
Instytut Administracji i Turystyki**

STUDIA LUBUSKIE

Sulechów 2016

RADA NAUKOWA

prof. dr hab. Przemysław Dąbrowski (UWM Olsztyn), prof. dr hab. Grzegorz Gołębski (UAM Poznań), prof. dr hab. Anatolij Krugłasow (Narodnij Uniwersitet Czerniwce, Ukraina), prof. dr hab. Jarosław Kundera (UWr Wrocław), prof. dr hab. Piotr K. Marszałek (PWSZ Sulechów), prof. Franco Mosconi, (University of Parma), Włochy), prof. Laurent Roulet (Université Lyon, Francja), prof. Lino Saccà (Università di Roma, Włochy), prof. dr hab. Marek Szewczyk (UAM Poznań – przewodniczący), prof. dr hab. Dariusz Szpoper (UWM Olsztyn), prof. Eleftherios Thalassinos (University of Pireus, Grecja), prof. dr hab. Zdzisław Julian Winnicki (UWr Wrocław)

KOMITET REDAKCYJNY

mgr Małgorzata Bielawska (sekretarz redakcji), prof. dr hab. Przemysław Dąbrowski, prof. dr hab. Jarosław Kundera, prof. dr hab. Piotr Krzysztof Marszałek (redaktor naczelny), dr Andrzej Łączak, dr Żaklina Skrenty

RECENZJE

prof. dr hab. Leonard Górnicki
prof. dr hab. Urszula Kalina-Prasznic

REDAKTORZY JĘZYKOWI

Irena Bulczyńska (j. polski)
Renata Konieczna (j. niemiecki)
Bartłomiej Madejski (j. angielski)

PROJEKT OKŁADKI

Adam Feliński

STUDIA LUBUSKIE są czasopismem naukowym wydawanym rokrocznie od 2005 roku w Instytucie Prawa i Administracji Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Sulechowie, prezentującym najnowsze osiągnięcia badawcze nauk prawnych, administracyjnych, ekonomicznych i o zarządzaniu. Teksty publikowane na łamach czasopisma, autorstwa specjalistów z tych dziedzin dyscyplin naukowych, zajmują się szerokim wachlarzem różnorodnych zagadnień od historii państwa i prawa aż po współczesną problematykę podejmowaną przez prawo, administrację, ekonomię i zarządzanie. Stwarzamy możliwość publikacji studiów i artykułów o wysokich walorach naukowych także autorom spoza PWSZ, szczególnie młodym. Czasopismo publikuje również recenzje i omówienia książek poświęconych problematyce podejmowanej na jego łamach oraz informacje o aktywności wydawniczej pracowników naukowych Instytutu. Autorzy publikujący w czasopiśmie wywodzą się z różnych ośrodków uniwersyteckich oraz instytucji pozanaukowych, krajowych i zagranicznych.

<http://www.pwsz.sulechow.pl/instytuty/instytut-administracji-i-turystyki/studia-lubuskie>

Wersja drukowana czasopisma na prawach pierwodruku
Czasopismo stosuje zasady przeciwdziałania zjawisku „ghostwriting”

Wydano za zgodą Jego Magnificencji Rektora PWSZ w Sulechowie
© Copyright by Wydawnictwo PWSZ w Sulechowie
Sulechów 2016

ISSN 1733-8271

Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Sulechowie
ul. Armii Krajowej 51; 66-100 Sulechów, nakład 250 egz., format B5

Wersja cyfrowa:

[http:// www.bibliotekacyfrowa.pl/dlibra/collectiondescription?dirids=76](http://www.bibliotekacyfrowa.pl/dlibra/collectiondescription?dirids=76)

Spis treści

STUDIA I ARTYKUŁY

PRAWO

IZABELA MARIA JANKOWSKA

Ochrona dokumentów tożsamości w polskim prawie karnym 13

ANDRZEJ SKIBIŃSKI, JAKUB SKIBIŃSKI

*Ćwierćwiecze funkcjonowania Samorządowych Kolegiów Odwoławczych
– próba refleksji nad ich rolą i znaczeniem oraz koniecznością ich ewolucji* 29

ADMINISTRACJA

RADOSŁAW MURKOWSKI

*Ograniczenia ustawowe zadłużania się a wielkość zobowiązań
jednostek samorządowych województwa lubuskiego w latach 2002-2015* 47

WIOLETA TURKOWSKA-KUCHARSKA

Kobieta – menadżer w percepcji kadry zarządzającej przedsiębiorstwem 71

EKONOMIA

ROMAN BAJOR

Wyzwania i nowe trendy w zarządzaniu w świetle badań 83

MIROŚLAW DELA

*Prosta spółka akcyjna w rządowym planie na rzecz
odpowiedzialnego rozwoju* 99

MONIKA KACZURAK-KOZAK

Cele i charakter mierników w budżecie zadaniowym

na przykładzie zadań związanych z oświatą 115

BEZPIECZEŃSTWO

PIOTR KRZYSZTOF MARSZAŁEK

Polskie ustawodawstwo antyterrorystyczne a prawa człowieka 135

JAROSŁAW TOMASIEWICZ

Trajektoria współczesnego terroryzmu międzynarodowego – nowe wyzwania..... 153

Contens

STUDIES AND ARTICLES

LAW

IZABELA MARIA JANKOWSKA

Protection of identity documents in Polish penal law 13

ANDRZEJ SKIBIŃSKI, JAKUB SKIBIŃSKI

*Twenty five years of Self-government Boards of Appeal
– an attempt at reflection on their role, significance and the need for their evolution* . 29

ADMINISTRATION

RADOSŁAW MURKOWSKI

*Statutory restriction on assuming debt and the amount of liabilities
of self-government units in the province of Zielona Góra in 2002-2015* 47

WIOLETA TURKOWSKA-KUCHARSKA

A woman – manager as perceived by a company's management 71

ECONOMICS

ROMAN BAJOR

Challenges and new trends in management in view of research 83

MIROŚLAW DELA

Simple joint-stock company in the government plan for responsible development 99

MONIKA KACZURAK-KOZAK

*Purpose and nature of measures in the performance-based budget
as exemplified by objectives in education..... 115*

SECURITY

PIOTR KRZYSZTOF MARSZAŁEK

Polish anti-terrorist legislation and human rights 135

JAROSŁAW TOMASIEWICZ

Trajectory of modern international terrorism – new challenges 153

Inhaltsverzeichnis

STUDIEN UND ARTIKEL

RECHT

IZABELA MARIA JANKOWSKA

Der Schutz der Personaldokumente gemäß dem polnischen Recht 13

ANDRZEJ SKIBIŃSKI, JAKUB SKIBIŃSKI

*Ein Vierteljahrhundert der Tätigkeit der Berufungsgremien
der lokalen Selbstverwaltung – Versuch einer Reflexion über ihre Rolle und Bedeutung
sowie ihre notwendige Evolution* 29

VERWALTUNG

RADOSŁAW MURKOWSKI

*Die gesetzlichen Begrenzungen der Selbstverschuldung und die Höhe
der Verbindlichkeiten der Selbstverwaltungseinheiten der Woiwodschaft Lebus
in den Jahren 2002-2015* 47

WIOLETA TURKOWSKA-KUCHARSKA

*Eine Frau als Manger - ihre Wahrnehmung durch die Führungskräfte
eines Unternehmens* 71

WIRTSCHAFT

ROMAN BAJOR

*Die Herausforderungen und neue Tendenzen im Bereich des Managements
aus der Unternehmensführung unter Berücksichtigung der Forschung* 83

MIROSLAW DELA

Eine einfache Aktiengesellschaft in der Strategie

zur verantwortlichen Weiterentwicklung der Wirtschaft 99

MONIKA KACZURAK-KOZAK

Die Ziele und der Charakter der Kriterien in dem auftragsorientierten Haushaltsplan

am Beispiel der mit der Bildung verbundenen Aufgaben 115

SICHERHEIT

PIOTR KRZYSZTOF MARSZALEK

Die polnische Antiterrorgesetzgebung und die Menschenrechte 135

AROSLAW TOMASIEWICZ

Der Verlauf des gegenwärtigen internationalen Terrorismus

– neue Herausforderungen 153

STUDIA I ARTYKUŁY

IZABELA MARIA JANKOWSKA
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sulechowie

Ochrona dokumentów tożsamości w polskim prawie karnym

Wstęp

Przestępstwa przeciwko dokumentom tożsamości mają bezpośredni wpływ na stan bezpieczeństwa systemu prawnego, obrotu ekonomicznego oraz samych obywateli. Brak przedmiotowych uregulowań i trwałych praktyk krajowych może godzić w podstawy ekonomiczne państwa oraz generować ryzyko osłabienia jego zdolności do zapewnienia prawidłowych oraz bezpiecznych procesów związanych z identyfikacją¹. Zagrożenia te mogą być związane z organizowaniem nielegalnego przerzutu osób przez granicę. Dostrzegalne są one zwłaszcza ostatnio, gdy w następstwie Arabskiej Wiosny, wojen w Syrii i Libii oraz kryzysów państwowych w Iraku, Sudanie Południowym i Erytrei lawinowo rośnie liczba przybywających do Europy uchodźców i nielegalnych imigrantów. Innym czynnikiem wpływającym na osłabienie szeroko rozumianego bezpieczeństwa transakcyjnego państwa jest pojawienie się nowych form wyłudzeń pieniędzy z wykorzystaniem cudzej tożsamości i przy pomocy sfałszowanych dokumentów. Komplikacje w tym obszarze mogą także dopro-

¹ Wspomina o tym: R. Lewandowski, *Budowa potencjału gospodarczego w oparciu o strategię narodowych czempionów – studium przypadku PWPW SA*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 803. Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia nr 66 (2014), s. 772-773.

wadzić do znaczących zakłóceń systemu płatniczego i technologicznego państwa².

Przedmiotem niniejszego artykułu jest analiza znamion czynu zabronionego, penalizowanego w art. 274 kodeksu karnego, czyli przestępstwa zbycia dokumentu tożsamości. Ponieważ z treści analizowanego przepisu nie wynika, by ochrona prawna była ograniczona wyłącznie do dokumentów potwierdzających tożsamość obywateli naszego kraju tematyka rozważań sytuuje się także w obszarze dokumentów potwierdzających tożsamość cudzoziemców. Istotną część opracowania stanowi także przedstawienie historii krajowych dokumentów tożsamości. W metodologii artykułu wykorzystano przede wszystkim metodę dogmatyczno-prawną, polegającą na przedstawieniu wybranych norm prawa karnego oraz konkluzji zeń wynikających. Autorka zastosowała również metodę wykładni językowej prawa za pomocą, której dążyła do ustalenia znaczenia i zakresu m.in. takich wyrażań, jak zbycie oraz dokument tożsamości.

1. Treść przestępstwa

Penalizowane w artykule 274 k.k. zachowanie sprawcy określane jest w literaturze i orzecznictwie mianem zbycia dokumentu tożsamości. Przepis nie zawiera jednak bliższej charakterystyki tego typu czynu zabronionego, co z kolei rodzi konieczność sięgnięcia do reguł znaczeniowych języka powszechnego, wyrażonych w słownikach języka polskiego. Zgodnie z nimi pod pojęciem tym należy rozumieć „odstąpienie, odstąpienie za pieniądze, pozbycie się czegoś przez sprzedaż”³. Dodatkowej argumentacji w tym kontekście dostarcza fakt, że ustawodawca ani w kodeksie karnym z 1997 r., ani w jego uzasadnieniu nie zaprezentował różnego od powszechnie przyjmowanego rozumienia słowa „zbywa”. Pozwala to przypuszczać, że na gruncie kodeksu karnego będzie ono oznaczało każdą czynność, „której treścią jest przeniesienie władztwa [...] nad dokumentem bez zamiaru jego odzyskania”⁴. Zbycie może zatem przyjąć formę

² Przedstawione przykłady nie wyczerpują oczywiście pełnego spektrum możliwości. Odzwierciedlają jednak złożoność możliwych zagrożeń. Zob. szerzej: *ibidem*, s. 774 i nn.

³ *Słownik języka polskiego PWN*, t. 1-2, opr. zbiorowe, Warszawa 2007 oraz *Wielki słownik języka polskiego*, P. Źmigrodzki (red.), Kraków 2007.

⁴ Cyt. za: R.A. Stefański, *Przestępstwo zbycia dokumentu tożsamości (art. 274 k.k.)*, „Prokuratura i Prawo” 2006, nr 5, s. 24.

darowizny, sprzedaży czy zamiany. Nie będzie nim natomiast „użyczenie dokumentu na określony czas” lub też jego utrata „spowodowana [...] kradzieżą, wyrzuceniem, czy oddaniem na przechowanie”⁵. Dla bytu tego przestępstwa nie ma znaczenia czy chodzi o dokument własny czy cudzy, nieistotne jest również sposób w jaki sprawca wszedł w jego posiadanie i czy stało się to za zgoda właściciela. Zbycie może bowiem nastąpić za jego wiedzą i zgodą, jak też bez nich.

Z brzmienia analizowanego artykułu wynika, że czynność sprawczą zbycia dokumentu tożsamości należy zaliczyć do kategorii przestępstw bezskutkowych, dokonanych w momencie „trwałego przejścia władztwa nad dokumentem przez inną osobę”⁶. Przepis nie statuuje też żadnych ograniczeń co do sposobu jego użycia przez nabywcę. Nie jest zatem wymagane posłużenie się nim. Czyn ten należy także zaliczyć do obu kategorii przestępstw umyślnych, które mogą być popełnione w zarówno z winy umyślnej w formie zamiaru bezpośredniego (*dolus directus*), jak i ewentualnego (*dolus eventualis*).

2. Rodzajowy i indywidualny charakter chronionego dobra

Czyn ten umiejscowiony został w dziale XXXIV kodeksu karnego zatytułowanym *Przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów*. Rozwiązanie takie ma zatem w intencji ustawodawcy penalizować wszelkie naruszenia ich wiarygodności mogące stanowić ryzyko zakłócenia funkcjonowania państwa oraz strat finansowych⁷. Dlatego też rodzajowym przedmiotem ochrony w tym wypadku będzie „publiczne zaufanie do dokumentów, a ściślej mówiąc, do ich autentyczności i rzetelności, co stanowi podstawowy warunek pewności obrotu prawnego”⁸. Ochronie prawnej z kodeksu karnego podlegają także dobra o cha-

⁵ *Ibidem*, s. 25. Por. też: *Kodeks karny z komentarzem*, M. Mozgawa (red.), Warszawa 2015, s. 629 i n.

⁶ R. Stefański, *Przestępstwo zbycia...*, *op. cit.*, s. 25.

⁷ Zob. szerzej: InfoDOK. *Raport o dokumentach* II kwartał 2015 22 lipca, dostępny w internecie: https://zbp.pl/public/repozytorium/wydarzenia/images/lipiec_2015/konferencja_prasowa/infodok.2015.04-06.wydanie.22.sklad.150720.gk.pdf (dostęp dnia 2.10.2015 r.).

⁸ Cyt. za: Wyrok Sądu Najwyższego z 3.06.1996 r., Orz. Prok. i Pr. 1997, nr 2, poz. 5.

rakterze ogólnym oraz dobra jednostek, czyli „te prawa i stosunki prawne, których istnienie lub nieistnienie dany dokument stwierdza”⁹.

Indywidualnym przedmiotem ochrony art. 274 k.k. będzie zatem bezpieczeństwo identyfikacyjne posiadaczy realizowane w formie „obowiązku posiadania dokumentu stwierdzającego tożsamość i niezbywania go”¹⁰. Kradzież danych identyfikujących osobę fizyczną może wywoływać negatywne skutki jeszcze długi czas po ich nieautoryzowanym wykorzystaniu. Z tego więc powodu prawodawca kryminalizuje nie tylko nieuprawnione posługiwanie się cudzymi dokumentami potwierdzającymi tożsamość, ale także ich zbycie. Penalizacja taka ma na celu zapobieżenie wykorzystywaniu cudzych personaliów oraz umożliwienie ścigania sprawców jeszcze przed popełnieniem przez nich przestępstwa docelowego. Następstwem powyższego jest fakt, że obecne regulacje *de iure* nie przyznają prawa własności osobom, którym dokumenty zostały wydane¹¹.

W przypadku dowodu osobistego, którego posiadanie jest obowiązkiem każdego pełnoletniego obywatela RP, konieczne jest postępowanie w ściśle określony sposób. Niezbędna jest więc każdorazowa jego wymiana w sytuacji, gdy dane w nim zamieszczone ulegną zmianie. Procedury kontroli dokumentów tożsamości wymagają także jego wymiany w sytuacji uszkodzenia w stopniu utrudniającym identyfikację posiadacza czy też upływu terminu ważności¹². W celu wyeliminowania nadużyć popełnianych przy wykorzystaniu utraconych dowodów osobistych oraz danych w nich zawartych posiadacz zobowiązany jest zgłosić fakt zagubienia w urzędzie gminy lub właściwej ze względu na miejsce pobytu polskiej placówce konsularnej. Złożenie wspomnianego zawi-

⁹ Cyt. za: Wyrok Sądu Rejonowego w Giżycku z 6.03.2015. Sygn. akt VK 144/14.

¹⁰ Cyt. za: J. Błachut, *Dokument jako przedmiot ochrony prawnokarnej*, Warszawa 2011, s. 100.

¹¹ Warto w tym miejscu podkreślić, że choć niektórzy eksperci wyrażają pogląd, iż w przypadku art. 274 k.k. trudno jest wskazać jakieś indywidualne dobra na, czele których stoi ów przepis, to jednak zdaniem autorki poprzez jego wprowadzenie ustawodawca normatywnie zaakcentował legislacyjne *superfluum*. Uzasadnieniem dla jego istnienia jest zaś potrzeba indywidualnej ochrony tożsamości. Por. *ibidem*, s. 100 i nn. oraz J. Piórkowska-Flieger, *Falsz dokumentu w polskim prawie karnym*, Kraków 2004, s. 264.

¹² Zob. art. 46.1 ustawy z dnia 6 sierpnia 2010 r. o dowodach osobistych (Dz. U. 2014, poz. 1741, 1888). Wspomina o tym także: J. Błachut, *Dokument jako przedmiot..., op. cit.*, s. 100 i nn.

domienia może przyjąć formę osobistego stawiennictwa, przesłania dokumentu elektronicznego, a w przypadku, gdy zgłoszenie odbywa się w urzędzie konsularnym RP w formie pisemnej za pomocą poczty lub telefaksu¹³. Gdy problem ten dotyczy osób posiadających ograniczoną zdolność do czynności prawnych lub nieposiadających jej wcale, zgłoszenia dokonuje rodzic, opiekun prawny lub kurator¹⁴. Natomiast osoba, która znalazła cudzy dowód tożsamości, zobowiązana jest do jego przekazania pełnoprawnemu posiadaczowi lub też stosownym organom administracji publicznej, w celu jego unieważnienia¹⁵. Istotny jest również fakt, że w sytuacji zrzeczenia się obywatelstwa polskiego, posiadacz dowodu osobistego ma obowiązek osobiście zwrócić ten dokument do organu dowolnej gminy lub placówki konsularnej Rzeczypospolitej Polskiej¹⁶. O ich roli świadczy także fakt, że wykaz unieważnionych dowodów osobistych oraz serie i numery błędnie spersonalizowanych lub utraconych blankietów prowadzi w formie elektronicznej minister właściwy do spraw wewnętrznych¹⁷.

Podobne zastrzeżenia i wymogi wprowadza ustawa o dokumentach paszportowych, w świetle której „w okresie ich ważności stanowią własność Rzeczypospolitej Polskiej”¹⁸. Co do zasady wnioski o wydanie dokumentu paszportowego składa się osobiście, chyba że wnioskodawcą jest osoba małoletnia lub ubezwłasnowolniona. Wówczas występują z nim rodzice lub ustanowieni przez sąd opiekunowie, jednak w obecności przyszłego posiadacza¹⁹. W przypadku utraty lub znacznego uszkodzenia dokumentu paszportowego posiadacz zobowiązany jest do niezwłocznego zawiadomienia o tym fakcie organu, który go wydał lub właściwego ze względu na swoje miejsce pobytu. Odnaleziony dokument nie jest jednak mu zwracany, lecz przekazywany do najbliższego organu paszportowego, policji lub innego organu administracji publicznej. Obowiązek jego przekazania spoczywa również na osobie, która odnalazła własny dokument paszportowy wcześniej zgłoszony jako utracony.

¹³ *Ibidem*, art. 47 pkt 1-3.

¹⁴ *Ibidem*, art. 47 pkt 4.

¹⁵ *Ibidem*, art. 49 pkt 1.

¹⁶ *Ibidem*, art. 49 pkt 3.

¹⁷ *Ibidem*, art. 53.

¹⁸ Art. 5 ustawy z dnia 13 lipca 2006 r. o dokumentach paszportowych (Dz. U. 2006 Nr 143, poz. 1027).

¹⁹ *Ibidem*, art. 13 pkt 1-2.

Konieczność jego zwrotu następuje bez względu na to czy posiada ona już nowy dokument, czy też o jego wydanie nie występowała²⁰. Ustawa nakłada także na posiadacza obowiązek niezwłocznej wymiany dokumentu w sytuacji, gdy zamieszczone w nim dane wymagają zmiany lub sprostowania. Termin składania stosownych wniosków także jest określony ustawowo²¹. Legislacyjne unormowania chronią także dokument paszportowy poprzez jego natychmiastowe unieważnienie w sytuacji utraty, zniszczenia lub znalezienia oraz uwzględnienia tych informacji w bazie poszukiwawczej Systemu Informacyjnego Schengen²².

W polskim systemie prawnym ochrona dokumentów tożsamości nie stanowi wyłącznie domeny regulacji prawno-karnych czy cytowanych powyżej przedmiotowych aktów normatywnych. Również bowiem prawo o cudzoziemcach odnosi się do tej problematyki. Zgodnie z art. 464 – kto zabiera w celu przywłaszczenia lub przywłaszcza sobie dokument podróży, kartę pobytu, polski dokument podróży dla cudzoziemca, tymczasowy polski dokument podróży dla cudzoziemca, polski dokument tożsamości cudzoziemca, dokument „zgoda na pobyt tolerowany” lub takiego dokumentu używa, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2²³.

3. Dokumenty stwierdzające tożsamość

Pomimo braku wyrażonej *expressis verbis* definicji dokumentów stwierdzających tożsamość w polskich regulacjach prawnych, nawet pobieżna ich analiza nasuwa intuicyjnie zrozumiałą konstatację, że są to dokumenty zaufania publicznego, wydane w przewidzianej prawem formie i przez uprawnione do tego organy państwowe. Istotne jest przy tym, by istniało tzw. domniemanie prawdziwości, czyli pewność, że zawarte dane są zgodne z prawdą oraz by w aktach

²⁰ *Ibidem*, art. 36 pkt 1-4.

²¹ Wynosi on 30 dni od dnia doręczenia ostatecznej decyzji administracyjnej lub prawomocnego orzeczenia sądu stwierdzającego zmianę albo sporządzenia aktu małżeństwa stwierdzającego zmianę nazwiska, a w przypadku małżeństwa zawartego przed konsulem lub organem zagranicznym – od dnia doręczenia odpisu aktu małżeństwa. Natomiast w odniesieniu do obywateli polskich przebywających za granicą termin ten obejmuje 90 dni. *Ibidem*, art. 18a pkt 1.

²² Art. 284 pkt 1-2 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach. (Dz. U. 2013 poz. 1650; z 2014 poz. 463, 1004; z 2015 poz. 1274).

²³ *Ibidem*, art. 464.

normatywnych regulujących ich istnienie znajdowała się kompetencja prawna, że stwierdzają lub poświadczają one tożsamość osoby.

Zakres danych w nich zawartych można podzielić na dwie kategorie. Pierwsza dotyczy danych posiadacza i obejmuje: imię i nazwisko, także rodowe, imiona rodziców, datę i miejsca urodzenia, płeć, wizerunek twarzy, numer ewidencyjny PESEL oraz obywatelstwo. Druga natomiast dane dotyczące dowodu osobistego takie jak: serię i numer dokumentu tożsamości, datę jego wydania i ważności oraz oznaczenie organu wydającego²⁴.

3.1. Dokumenty stwierdzające tożsamość obywateli polskich

W aktualnym stanie prawnym dla obywateli polskich funkcjonują dwa dokumenty tożsamości – dowód osobisty oraz paszport²⁵. Ten pierwszy znany jest już w naszym kraju od 1918 r. i przez pierwsze dwadzieścia lat jego funkcjonowania wydawany był jedynie na życzenie przebywającym w granicach Rzeczypospolitej Polskiej obywateli²⁶. Obowiązek legitymowania się nim wprowadziły dopiero niemieckie władze okupacyjne w czasie II wojny światowej. Wtedy też na mocy postanowień gubernatora Hansa Franka wszyscy nie niemieccy mieszkańcy ziem polskich, którzy ukończyli lat 15, zostali zobligowani do jego posiadania²⁷. W okresie powojennym obowiązek jego posiadania został utrzymany przez władze komunistyczne. Był on wydawany na okres 5 lat wszystkim pełnoletnim obywatelom polskim zamieszkałym w kraju i miał postać niewielkiej kilkunastostronicowej książeczki. Zawarte w nim informacje dotyczyły

²⁴ Zob. szerzej: art. 12 ustawy o dowodach osobistych..., *op. cit.*

²⁵ *Ibidem*, art. 4 pkt 1 oraz art. 4 ustawy o dokumentach paszportowych..., *op. cit.*

²⁶ W okresie tym umożliwiał zliczanie obywateli, pozwalał potwierdzić ich tożsamość i obywatelstwo oraz pełnił funkcję dokumentu podróznego i meldunkowego, w którym wpisywano m.in. pobyty czasowe w kraju poza miejscem stałego zameldowania. Zob. też: ustawa z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. z dnia 31 stycznia 1920 r.).

²⁷ Dokument ten nosił wówczas nazwę tzw. Kennkarty, czyli sześciostronicowego dokumentu, opatrzonego zdjęciem oraz zawierającym dane osobowe i odciski palców wskazujących. Docelowo miał on zastąpić dotychczasowe dowody polskie. Zob. szerzej: A. Baczyńska, *Historia dowodu osobistego w Polsce*, dostęp w internecie: <http://wiadomosci.onet.pl/kraj/historia-dowodu-osobistego-w-polsce/sd95s> (dostęp dnia 6.10.2015).

m.in.: stanu cywilnego, liczby posiadanych dzieci, stosunku do „obowiązku wojskowego” kolejnych adresów zameldowania i miejsc zatrudnienia²⁸. W latach 80. ubiegłego stulecia na kolejnych stronach dokumentu zamieszczano również informację na temat pobranych świadczeń oraz zakupionych walut zagranicznych i czeków podróży²⁹.

W pierwszych latach po transformacji ustrojowej w 1989 r. w dowodzie osobistym zmieniona została grafika polskiego orła oraz tekst zawierający nazwę kraju³⁰. Do kolejnych poważniejszych tym razem modyfikacji doszło jednak w 2001 r., kiedy to dwudziestostronicowa książeczka w zielonych okładkach została zastąpiona małą, wyposażoną w nieznanne dotychczas zabezpieczenia, kartą z poliwęglanu. W nowym dokumencie pominięto informację na temat miejsca zatrudnienia, stanu cywilnego czy znaków szczególnych, uwzględniano jednak dane na temat koloru oczu i wzrostu posiadacza³¹.

Obecnie syntetyczna definicja dowodu osobistego zawarta jest w art. 4 ust. 1. Zgodnie z nią jest nim dokument stwierdzający tożsamość i obywatelstwo polskie osoby na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz innych państw członkowskich Unii Europejskiej, państw Europejskiego Obszaru Gospodarczego nienależących do Unii Europejskiej oraz państw niebędących stronami umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, których obywatele mogą korzystać ze swobody przepływu osób na podstawie umów zawartych przez te państwa ze Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi oraz na podstawie jednostronnych decyzji innych państw, uznających ten dokument za wystarczający do przekraczania ich granic³². W ustawie szczegółowo uregulowano też kwestie dotyczące scentralizowanego systemu personalizacji nowych biometrycznych dowodów osobistych³³.

²⁸ Przytoczone za: art. 4 pkt 1 dekretu o dowodach osobistych (Dz. U. Nr 55, poz. 382). Zob. też: ustawa o obywatelstwie polskim z 8 stycznia 1951 r., *passim*.

²⁹ Zob.: A. Dyszel, *Historia dowodów osobistych*, „Przegląd” 2004, nr 6, z grudnia, s. 11.

³⁰ Wspomina o tym: J. Kuraś, *Dowody osobiste: od papierowych kartoników po plastikowe karty*, „Rzeczpospolita” 2015, z 7 marca, s. 6.

³¹ Traktują o tym: M. Goc, E. Gruza, *Stare, nowe i najnowsze... dowody osobiste – uwagi nie tylko pochlebne*, „Człowiek i Dokumenty”, Warszawa 2010, nr 19, s. 19.

³² Na uwagę zasługuje, że usunięto z nich informację o adresie zameldowania, kolorze oczu czy wzroście posiadacza.

³³ Zob. szerzej: Rozdział 6. *Rejestr dowodów osobistych*, [w]: ustawa o dowodach osobistych..., *op. cit.*, art. 55-59 oraz art. 12 *ibidem*.

Drugim dokumentem wydawanym obywatelom polskim, potwierdzającym ich tożsamość oraz umożliwiającym przekraczanie granic państwowych, jest paszport. Pierwsze uregulowania prawne dotyczące jego wydawania wprowadzono w naszym kraju po 1918 r.³⁴ Zgodnie z nimi dokumenty te mogły mieć charakter jednorazowy oraz wielokrotny. Posiadacz pierwszego z nich zobowiązany był do opisowego wyjaśnienia celu swego wyjazdu, drugiego natomiast do uzasadnienia celowości częstych podróży³⁵. Prawo do otrzymania paszportu bezpłatnego z rocznym terminem ważności mieli wyłącznie „robotnicy, osoby udające się w celu pracy zarobkowej oraz emigranci kontynentalni”. Osobną kategorię stanowiły tzw. paszporty żeglarskie uprawniające do wielokrotnego przekraczania granicy drogą wodną oraz dwukrotnego „na innej drodze”³⁶. W każdym z powyższych dokumentów zamieszczano informację na temat miejsca urodzenia i zatrudnienia posiadacza oraz jego wzrostu. Dodatkowo znajdowała się też adnotacja na temat kształtu twarzy, koloru włosów i oczu, a także posiadanych znaków szczególnych. W stosownych rubrykach odnotowywano również podstawowe dane personalne dzieci. Na kolejnej stronie umieszczone było zdjęcie poświadczane własnoręcznym podpisem właściciela.

W pierwszym powojennym dziesięcioleciu w Polsce uzyskanie paszportu na wyjazd prywatny było praktycznie niemożliwe. Do wniosku paszportowego konieczne było bowiem dołączenie 12 niezwykle trudnych do zdobycia załączników. Po 1965 r. represyjność polityki paszportowej uległa pewnemu ograniczeniu aczkolwiek osobny wyjazd w dalszym ciągu dopuszczalny był wyłącznie na zaproszenie. W okresie tym funkcjonowały też dwa rodzaje paszportów – indywidualny i zbiorowy. Ten pierwszy zarezerwowany był dla osób mających bliskich krewnych za granicą drugi natomiast dla wyjeżdżających grupowo. On też przechowywany był przez tzw. opiekuna wycieczki³⁷. W latach 70. ubiegłe-

³⁴ Na temat wydawania paszportów także emigracyjnych w Polsce powojennej interesująco pisze P. Fiktus, *Ochrona prawna emigrantów w latach 1918–1927 w II RP*, miejsce i rok wydania?, s. 111, 120-123.

³⁵ § 1 A, rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych z dnia 22 grudnia 1925 r. w celu wykonania ustawy z dnia 17 lipca 1924 w sprawie opłat za paszporty na wyjazd zagranicę (sic!).

³⁶ Cyt. za: § 3, *ibidem*.

³⁷ Wymóg uzyskania każdorazowej zgody na wyjazd od funkcjonariuszy biura paszportowego Milicji Obywatelskiej obowiązywał niezależnie od rodzaju posiadanego paszportu. Niezbędne było też wypełnienie niezwykle szczegółowego formularza, w którym konieczne było wyjaśnienie w jakim celu, towarzystwie i na jak długo ów

go stulecia popularność zyskały tzw. wkładki paszportowe, ważne łącznie z dowodem osobistym i umożliwiające wyjazd do europejskich państw bloku wschodniego. W początkowym okresie po ich wprowadzeniu były one jednorazowe, z czasem jednak zaczęto je wydawać na wyjazdy wielokrotne, a od 1973 roku z ważnością na 5 lat³⁸. Od 1984 r. zniesiono konieczność każdorazowego ich zdawania po powrocie. Natomiast pod koniec roku 1988 wprowadzono paszporty wieloletnie, umożliwiające zwiedzanie wszystkich zakątków świata. Do 2001 r. paszporty miały srebrny nadruk Rzeczpospolita Polska, natomiast po wejściu kraju do Unii Europejskiej i po reformie w 2006 r. wprowadzono ich nowy wzór. Zaznaczono wówczas fakt naszego członkostwa oraz wprowadzono dodatkowe zabezpieczenia w postaci danych biometrycznych, zapisanych w warstwie elektronicznej.

Obecnie można wyróżnić cztery rodzaje dokumentów paszportowych³⁹. Pierwszy z nich to paszport zwykły, którego posiadaczem może być każdy, mający ukończone pięć lat, obywatel RP z wyjątkiem przypadków przewidzianych w ustawie⁴⁰. Drugi to paszport tymczasowy, który wydaje się osobom przebywającym za granicą na czas oczekiwania przez nie na doręczenie paszportu sporządzonego w Rzeczypospolitej Polskiej; osobom przebywającym czasowo w Rzeczypospolitej Polskiej i za granicą, na powrót do miejsca stałego pobytu; osobom przebywającym w Rzeczypospolitej Polskiej i za granicą, w udokumentowanych nagłych przypadkach związanych z chorobą lub pogrzebem członka rodziny; osobom przebywającym w Rzeczypospolitej Polskiej i za granicą, w udokumentowanych nagłych przypadkach związanych z prowadzoną działalno-

wyjazd jest planowany. Po powrocie wymagano by dokument został zwrócony w siedzibie jednostki. Zob. szerzej: M. Grzywacz, *Jak Europa zaczęła zwiedzać?*, „Gazeta Wyborcza”. „Ale Historia” 2014, z 11 sierpnia. nr 34, s. 12 i nn., K. Piotrowski, *Paszport w PRL-u i jego uzyskanie – trudna sprawa* <http://www.gp24.pl/wiadomosci/slupsk/art/4729289,paszport-w-prlu-i-jego-uzyskanie-trudna-sprawa,id,t.html> (dostęp dnia 8.10.2015 r.); D. Stola, *Międzynarodowa mobilność zarobkowa w PRL*, [w]: E. Jaźwińska, M. Sokółski, *Ludzie na huśtawce. Migracje między peryferiami Polski i Zachodu*, Warszawa 2004, s. 62-100.

³⁸ Na mocy porozumień zawartych między Polską a innymi krajami komunistycznymi można było do nich wyjeżdżać na podstawie stempla wbijanego w dowód osobisty w komendach MO. M. Stola, *Międzynarodowa mobilność...*, *op. cit.* s. 78.

³⁹ Zob.: art. 2 pkt 2 o dokumentach paszportowych..., *op. cit.*

⁴⁰ Zob.: art. 3, *ibidem*.

ścią zawodową; osobom, od których pobranie odcisków palców jest fizycznie niemożliwe, a przeszkoda ta ma charakter czasowy⁴¹.

Kolejny to paszport dyplomatyczny, czyli dokument przysługujący obywatelom polskim pełniącym służbę w placówkach zagranicznych lub organizacjach międzynarodowych i posiadającym stopień dyplomatyczny. Do jego otrzymania uprawnieni są również członkowie rodziny pracownika o ile pozostają z nim we wspólnym gospodarstwie domowym i razem przemieszczają się za granicę lub też udają się do niego w celu odwiedzin⁴². W dokumencie tym poza danymi osobowymi posiadacza znajdują się także informacje na temat stopnia dyplomatycznego, funkcji, stanowiska lub jego tytułu⁴³.

Ostatni rodzaj dokumentu to paszport służbowy Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Prawo do jego posiadania mają członkowie służby zagranicznej nieposiadający stopnia dyplomatycznego oraz inne osoby zatrudnione w placówce zagranicznej. Mogą z niego korzystać także członkowie ich rodzin o ile pozostają we wspólnocie domowej lub przyjeżdżają w celu odwiedzin⁴⁴. Podkreślenia wymaga fakt, że posługiwanie się zarówno jednym, jak i drugim dokumentem jest możliwe jedynie w czasie trwania podróży służbowej lub w związku z wykonywaniem czynności służbowych poza granicami kraju. Okres ważności obu typów paszportu jest z góry określony i nie może przekroczyć 10 lat od daty wydania⁴⁵.

Odmianą paszportu służbowego jest książeczka żeglarska oraz karta tożsamości. Pierwszy z nich to podstawowy dokument tożsamości marynarzy zatrudnionych na morskich statkach handlowych. Dokumentuje ona również przebieg pracy posiadacza, zawiera dane o jego stanie zdrowia oraz uprawnia go do przekroczenia granicy Państwa Polskiego⁴⁶. Drugi z nich wydawany jest

⁴¹ Zob.: art. 23, *ibidem*.

⁴² Szczegółową listę osób uprawnionych do otrzymania paszportu dyplomatycznego zawiera art. 26 i 27 ustawy o dokumentach paszportowych..., *op. cit.*

⁴³ Art. 25, *ibidem*.

⁴⁴ Art. 28, *ibidem*.

⁴⁵ Art. 29, *ibidem*.

⁴⁶ Art. 9-17 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o pracy na morskich statkach handlowych (Dz. U. z 2014, poz. 430).

żołnierzom zawodowym i żołnierzom pełniącym służbę kandydacką wyjeżdżającym w celach służbowych za granicę⁴⁷.

Pozostałe dokumenty takie jak prawo jazdy, akt urodzenia i małżeństwa oraz wszelkiego typu legitymacje służbowe, szkolne, studenckie i ubezpieczeniowe, choć uwzględniają dane osobowe swoich posiadaczy i mogą stanowić podstawę do ustalenia ich tożsamości, to jednak „z punktu widzenia obowiązującego prawa nie mają charakteru dokumentów stwierdzających tożsamość danej osoby”⁴⁸. Przyczyn tego stanu rzeczy należy upatrywać w fakcie, że głównym ich celem jest potwierdzenie uprawnień konkretnej osoby do określonych świadczeń i czynności⁴⁹.

3.2. Dokumenty potwierdzające tożsamość cudzoziemca

Zgodnie z art. 226 ustawy o cudzoziemcach dokumenty wydawane obcokrajowcom obejmują: kartę pobytu, polski dokument podróży dla cudzoziemca, polski dokument tożsamości cudzoziemca, tymczasowy polski dokument podróży dla cudzoziemca, dokument potwierdzający posiadanie zgody na pobyt tolerowany o nazwie „zgoda na pobyt tolerowany”⁵⁰. Dokumenty potwierdzające ich tożsamość w rozumieniu art. 274 k.k., poza paszportem będą stanowić:

- Karta pobytu, która w okresie swojej ważności stwierdza tożsamość cudzoziemca przebywającego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz uprawnia go (wraz z dokumentem podróży) do wielokrotnego przekraczania granicy bez konieczności uzyskiwania wiz⁵¹. Wydawana jest osobom, którym udzielono: zezwolenia na pobyt czasowy lub stały; zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego UE; zgody na pobyt ze względów humanitarnych⁵².
- Polski dokument tożsamości, który potwierdza tożsamość cudzoziemca podczas pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, lecz nie po-

⁴⁷ Art. 137c pkt 1-2 ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz. U. 2003 nr 179, poz. 1750).

⁴⁸ Cyt. za: K. Buchała, A. Zoll i inni, *Kodeks karny. Część szczególna*, t. 2, Kraków 1999, s. 1051 i n.

⁴⁹ Wspomina o tym: J. Błachut, *Dokument jako przedmiot...*, *op. cit.*, s. 99.

⁵⁰ Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, Dz. U. z 2013 r., poz. 1650; z 2014 r., poz. 463, 1003; z 2015 r., poz. 1274.

⁵¹ Art. 242, *ibidem*.

⁵² Art. 243, *ibidem*.

twierdza jego obywatelstwa. Nie uprawnia go przy tym do przekroczenia granicy, tak jak nie zwalnia z obowiązku uzyskania wizy, zezwolenia na pobyt czasowy, stały lub rezydenta długoterminowego UE. Jego ważność wynosi 1 rok od dnia wydania zaś po upływie tego terminu kolejny nie może być wydany na okres dłuższy niż dwa lata⁵³. Przysługuje małoletniemu cudzoziemcowi urodzonemu i przebywającemu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej bez opieki rodziców, cudzoziemcowi, który przebywa na terytorium kraju i wobec którego istnieje domniemanie, że jest ofiarą handlu ludźmi; cudzoziemcowi, który przebywa na terytorium Polski i nie posiada żadnego obywatelstwa oraz cudzoziemcowi nie posiadającemu dokumentu podróży ani innego dokumentu potwierdzającego tożsamość⁵⁴.

- Tymczasowe zaświadczenie tożsamości, które w okresie swojej ważności, potwierdza tożsamość cudzoziemca, któremu zostało wydane i uprawnia go oraz jego małoletnie dzieci, których dane zostały tam wpisane, do pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej⁵⁵. Po uzyskaniu decyzji ostatecznej o nadaniu statusu uchodźcy cudzoziemiec jest zobowiązany do zwrócenia zaświadczenia tożsamości organowi, który je wydał. Natomiast w przypadku opuszczania terytorium Rzeczypospolitej Polskiej właściwym rzeczowo organem przy przekraczaniu granicy jest komendant placówki Straży Granicznej⁵⁶.
- Zgoda na pobyt tolerowany, która w okresie swojej ważności potwierdza tożsamość cudzoziemca podczas jego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, lecz nie potwierdza jego obywatelstwa. Dokument jest ważny przez okres 2 lat od dnia jego wydania i nie uprawnia do przekroczenia granicy⁵⁷.

Charakteru dokumentów stwierdzających tożsamość nie posiadają natomiast pozostałe wzmiankowane powyżej, tj. polski i tymczasowy polski dokument podróży dla cudzoziemca, albowiem „przepisy określające ich wydanie nie zawierają postanowień, iż stwierdzają one tożsamość osoby”⁵⁸.

⁵³ Art. 260 pkt 1-3 oraz art. 262, *ibidem*.

⁵⁴ Art. 260 pkt 1, *ibidem*.

⁵⁵ Zob. art. 55 pkt 6 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. 2003 Nr 128, poz. 1176).

⁵⁶ Zob. art. 59 pkt 1-2, *ibidem*.

⁵⁷ Zob. art. 273-275 ustawy o cudzoziemcach..., *op. cit.*

⁵⁸ Cyt. za: R.A. Stefański, *Przestępstwo zbycia dokumentu...*, *op. cit.*, s. 23 i n.

4. Ustawowe znamiona sprawcy i sankcje karne

Przestępstwo zbycia dokumentu tożsamości należy do kategorii przestępstw powszechnych. Sprawcą czynu zabronionego może być zatem każda osoba, mająca zdolność do ponoszenia odpowiedzialności karnej. Analizowany przepis nie zapewnia surowszej odpowiedzialności karnej dla szczególnej kategorii osób na przykład poprzez wprowadzenie kwalifikowanych typów zbycia dokumentu tożsamości ze względu na stanowisko lub funkcję piastowaną przez jego posiadacza. Z uwagi na fakt, że przedmiotem penalizowanego zachowania mogą być zarówno dokumenty tożsamości wydawane przez państwo obce, jak i polskie, jego sprawcą może być nie tylko obywatel naszego kraju, ale także cudzoziemiec. Z brzmienia przepisu wynika również, że przedmiotem czynności wykonawczej przestępstwa może być zarówno zbywca własnego, ale i posiadacz cudzego dokumentu tożsamości.

Za zbycie dokumentu tożsamości artykuł przewiduje alternatywnie trzy różne rodzaje kary: grzywna, kara ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności do lat dwóch⁵⁹. Możliwe jest również warunkowe umorzenie postępowania karnego o ile wina sprawcy i szkodliwa społeczność czynu nie są znaczne, okoliczności dopuszczenia się zachowania przestępnego nie budzą wątpliwości, sprawca nie był wcześniej karany za przestępstwo umyślne, a jego właściwości, warunki osobiste, postawa i dotychczasowy sposób bycia uzasadniają przypuszczenie, że będzie przestrzegał porządku prawnego w przyszłości⁶⁰.

Podsumowanie

Dokumenty stwierdzające tożsamość pełnią wyjątkowo doniosłą funkcję w obrocie prawnym, gdyż są wystawiane przez państwo i stanowią tożsamość określonej osoby, a zatem dotyczą okoliczności podstawowych i najważniejszych. Z uwagi na brak wyrażonej wprost definicji legalnej ich zbycia, konieczne jest posłużenie się wykładnią językową prawa, czyli jego interpretacji na podstawie analizy języka. Zgodnie z nią termin ten należy rozumieć jako faktyczne przeniesienie władztwa nad dokumentem w sensie ekonomicznym, bez zamiaru jego

⁵⁹ R. Gietkowski, *Kara ograniczenia wolności w polskim prawie karnym*, s. 82.

⁶⁰ *Ibidem*, zob. też art. 66 kodeksu karnego oraz art. 336 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. kodeks postępowania karnego (Dz. U. 1997 Nr 89, poz. 555).

odzyskania. Na podstawie braku jakiegokolwiek normatywnego sprecyzowania o jakie postacie zachowań chodzi, przyjmuje się, że przestępstwo to ma charakter formalny, a realizacja jego znamion następuje wraz z zachowaniem opisanym w ustawie. Konstrukcja ochrony wynikająca z tego przepisu jest więc dość zawila i stanowi przykład ustawowego *superfluum*. Zachowanie przestępne nie polega bowiem na przerabianiu zbytego dokumentu, lecz jego nabywca z reguły czyni to w celu wykorzystania go, co z kolei zazwyczaj wymaga jego przerobienia. Dobrem podlegającym prawnokarnej ochronie na gruncie art. 274 k.k. jest więc zarówno obrót prawny i gospodarczy związany z użyciem dokumentów potwierdzających tożsamość jak i ochrona obywateli przed kradzieżą tożsamości.

Z uwagi na brak jednolitego stanowiska, co do treści i zakresu pojęcia, dokument tożsamości najczęściej przyjmuje się, że jest to określenie zbiorcze, obejmujące wszelkiego rodzaju dokumenty, które stwierdzają tożsamość określonej osoby, a ich funkcja polega na urzędowym potwierdzeniu danych w nich zawartych. Wyrażając zaś rzecz jeszcze ogólniej i krócej dokumentem takim jest ten, co do którego ustawa stanowi, że stwierdza on lub poświadcza tożsamość osoby. W obecnie obowiązującym systemie prawnym do dokumentów stwierdzających tożsamość obywateli polskich należą: dowód osobisty i paszport – także dyplomatyczny i służbowy MSZ. Natomiast dokumentami potwierdzającymi tożsamość cudzoziemca będzie: karta pobytu, polski dokument tożsamości oraz zgoda na pobyt tolerowany.

Przestępstwo z art. 274 k.k. jest przestępstwem powszechnym, którego sprawcą może być każdy, kto jest zdolny do ponoszenia odpowiedzialności karnej. Regulacja ma przy tym jednolity charakter normatywny, co oznacza, że ustawodawca nie statuuje typu uprzywilejowanego i kwalifikowanego przestępstwa. Czynność sprawcza opisana jest bardzo syntetycznie, gdyż penalizowane zachowanie ma polegać na zbyciu dokumentu tożsamości i zagrożone jest karą alternatywną: grzywny, ograniczenia wolności lub jej pozbawienia do lat dwóch. Dla pełniejszego wywodu warto również wspomnieć, że w ciągu ostatnich kilkunastu lat odnotowano znaczący spadek liczby przestępstw stwierdzonych zbyciem dokumentu z 318 w 2000 r. do 19 w latach 2013 i 2014⁶¹. Przyczyn

⁶¹ Przytoczone za: <http://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwko-15/63997,Zbywanie-dokumentu-tozsamosci-art-274.html> (dostęp dnia 2.11.2015).

tego faktu należy przede wszystkim upatrywać we wprowadzeniu skomplikowanych elementów zabezpieczających przed fałszerstwami⁶².

Protection of identity documents in Polish penal law

Summary

The article discusses the features of the offence determined in art. 274 of the Penal Code, i.e. alienation of a document confirming its bearer's identity. The analysis begins with a critical description of the chaos in the terminology defining the notions mentioned in the title prevailing in the doctrine of penal law and jurisprudence. The work focuses on the analysis of the offence as well as generic and individual nature of the protected goods. A great deal of attention is devoted to the history of selected documents confirming the identity of Polish citizens and foreign nationals. In the work's final part the author discusses legal features of the perpetrator and penal sanctions.

Der Schutz der Personaldokumente gemäß dem polnischen Strafrecht

Zusammenfassung

Gegenstand der Bearbeitung sind die Merkmale der in Art. 274 des Strafgesetzbuches geregelten Tat, die als Überlassung eines Personaldokumentes bezeichnet wird. Die Analyse beginnt mit einer kritischen Äußerung zu dem terminologischen Durcheinander, das mit der Definierung dieser Titelbegriffe in der Lehre des Strafrechts und in der gerichtlichen Rechtsprechung verbunden ist. Wichtigen Teil der Arbeit stellt auch die Untersuchung des Inhalts der Straftat dar sowie der gattungsbezogene und individuelle Charakter der geschützten Güter. Viel Aufmerksamkeit wurde ebenso der Geschichte einzelner Dokumente gewidmet, die die Identität der polnischen Bürger und Ausländer bestätigen. Im letzten Teil bespricht die Verfasserin die gesetzlichen Merkmale eines Täters und die strafrechtlichen Sanktionen. Die Arbeit endet mit einer Zusammenfassung.

⁶² Zob. szerzej: <https://msw.gov.pl/pl/sprawy-obywatelskie/ewidencja-ludnosci-dowo/dowody-osobiste/4532,Informacje-ogolne.html> (dostęp dnia 2.11.2015).